

У разі незгоди з діями державних органів або невідповідності таких дій актам законодавства, підприємець може не звертатися до суду, а оскаржити такі дії у порядку підпорядкованості у вищестоящі органи. Але останнім часом спостерігається тенденція збільшення звернень суб'єктів підприємницької діяльності за захистом своїх інтересів саме до судових органів. Мабуть це викликано недовірою підприємців до вищестоящих органів, що будуть намагатись захистити "своїх".

На спори про визнання недійсними актів державних та інших органів, підприємств і організацій, що не відповідають законодавству та порушують права та законні інтереси суб'єктів підприємницької діяльності, не поширюється порядок досудового врегулювання господарських спорів. Засобом захисту прав підприємців є не можливість звернення до суду з такою позовною заявою, а результат її задоволення, тобто визнання недійсним незаконного акту.

Для визнання судом недійсними актів державного або іншого органу вони мають бути неправомірними, порушувати права і законні інтереси підприємця і бути індивідуальними, тобто адресованими конкретній особі.

Підставою для застосування цього засобу захисту є видання державним або іншим органом акта, що не відповідає його компетенції або вимогам законодавства. Недійсним є як такий акт, що не відповідає вимогам законодавства, але прийнятий з перевищенням компетенції відповідного органу, так і такий, що прийнятий у межах компетенції органу, але суперечить законодавству.

Перевищенням компетенції державного органу є видання ним акту поза його компетенцією, а порушення актом вимог законодавства є його суперечливість законодавству за його змістом, формою, порядком і строками прийняття.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Про власність: Закон України від 07.02.91 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 20. - Ст. 249.
3. В. Даль Толковый словарь живого великорусского языка. Т. 1., М.: Изд-во Русский язык, 1989. С. 9.
4. Лазарев Б.М. Государственное управление на этапе перестройки. - М.: Юрид. лит., 1988. - С. 176.
5. Про підприємництво: Закон України від 07.02.91 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 14. - Ст. 168.

Б. Дерев'яно,

*ад'юнкт Донецького інституту внутрішніх справ
МВС України*

ЩОДО ПОНЯТТЯ ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВОЇ ГРУПИ

Перехід України до нових форм та методів господарювання призвів до появи якісних змін у середовищі суб'єктів господарського права. Одними з таких суб'єктів стали промислово-фінансові групи (ПФГ), що являють собою об'єднання промислового й банківського капіталу. Однак процеси їх появи та офіційної реєстрації і досі проходять доволі складно та суперечливо, що зумовлено протиріччями у законодавстві про ПФГ. Серед іншого, поняття ПФГ як головної категорії даного явища, вимагає чіткості визначення та наявності положень, які стимулюватимуть потенційних учасників до створення ПФГ. У тому вигляді, що є зараз, поняття певним чином "відштовхує" від участі в таких групах, в першу чергу, великі фінансові установи, негативним результатом чого є втрата потенційними учасниками ПФГ можливостей, які надаються тісною співпрацею в межах ПФГ, пільг, передбачених Законом України "Про промислово-фінансові групи в Україні" від 21 листопада 1995 року № 437/95-ВР, далі у тексті Закон про ПФГ, втрата державою можливостей реалізації певних комплексних програм, спрямованих на розбудову економіки, а також додаткових джерел фінансування соціальної сфери. Визначення оптимального поняття дозволить певним чином вплинути на позитивне вирішення окремих проблем, пов'язаних із ПФГ.

Отже, законодавчий процес регулювання створення та діяльності ПФГ пройшов кілька складних етапів, що суперечили один одному. При цьому змінювалося й поняття ПФГ.

Якщо дотримуватися хронологічного порядку в дослідженні цього питання, то слід зазначити, що Президент України 27 січня 1995 року своїм Указом "Про фінансово-промислові групи в Україні" затвердив положення про фінансово-промислові групи в Україні, яке називало великі об'єднання промислового та банківського капіталу фінансово-промисловими групами (ФПГ) і в пункті 2 пояснювало, що **фінансово-промислова група (надалі - ФПГ) – статутна чи договірна юридична особа, створена шляхом об'єднання промисловими підприємствами, організаціями, банками та іншими суб'єктами підприємницької діяльності (передачі у власність, в управління, в тому числі довірче) майна, що їм належить (закріплене за ними), фінансових ресурсів, а також передачі права управління господарською діяльністю для централізованого управління виробничою, науковою, фінансовою та комерційною діяльністю** [1, с. 12]. Як видно, головними характеристиками даної дефініції були певна спрямованість на організацію управління господарською діяльністю групи, визначення досліджуваного об'єднання як юридичної особи, а мети його створення як централізованого управління виробничою, науковою, фінансовою та комерційною діяльністю.

Але 02.03.1995 року постановою Верховної Ради України "Про невідповідність Указу Президента України від 27 січня 1995 року № 85/95 "Про фінансово-промислові групи в Україні" чинним законам України" було відхилено цей Указ [2, ст. 74]. Пізніше Верховна Рада України прийняла Закон України "Про промислово-фінансові групи в Україні" від 21 листопада 1995 року № 437/95-ВР, який пунктом 1 статті 1 затвердив нове поняття. Згідно з даною нормою **Промислово-фінансова група (ПФГ) – об'єднання, до якого можуть входити промислові підприємства, сільськогосподарські підприємства, банки, наукові і проектні установи та організації всіх форм власності, що мають на меті отримання прибутку, та яке створюється за рішенням Уряду України на певний термін з метою реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва і структурної перебудови економіки України, включаючи програми згідно з міждержавними договорами, а також виробництва кінцевої продукції** [3, ст. 88].

Як бачимо, нове поняття більш конкретно характеризувало суть явища:

1. за суб'єктами – це "об'єднання, до якого можуть входити промислові підприємства, сільськогосподарські підприємства, банки, наукові і проектні установи та організації всіх форм власності, що мають на меті отримання прибутку";
2. за характером створення (реєстрації) - "за рішенням Уряду України";
3. передбачало його тимчасовість – "на певний термін";
4. конкретизувало та доповнювало мету створення – "реалізація державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва і структурної перебудови економіки України, включаючи програми згідно з міждержавними договорами, а також виробництва кінцевої продукції".

Положення про створення (реєстрацію), реорганізацію та ліквідацію промислово-фінансових груп, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 року № 781, далі у тексті Положення про ПФГ, у пункті 2 повністю дублювало поняття ПФГ, яке дав Закон про ПФГ [Див. 4, ст. 135]. Президент України, очевидно, не вважаючи Закон про ПФГ достатнім для того, щоб регулювати відносини у сфері створення та діяльності ПФГ, відповідно до пункту 4 розділу XV “Перехідні положення” Конституції України 8 липня 1998 року видав Указ “Про окремі питання створення промислово-фінансових груп” № 754/98 та одночасно подав відповідний законопроект до Верховної Ради України в порядку, встановленому статтею 93 Конституції України, які лишили поняття ПФГ в такому вигляді: **“Промислово-фінансова група (ПФГ) – об’єднання, до якого можуть входити промислові підприємства, сільськогосподарські підприємства, банки, наукові і проєктні установи та організації всіх форм власності, що мають на меті отримання прибутку, і яке створюється за рішенням Кабінету Міністрів України”** [5, ст. 985], тим самим дозволивши не обмежувати термін дії ПФГ та не пов’язувати діяльність ПФГ з реалізацією програм розвитку пріоритетних галузей економіки України.

Але, Постановою Верховної Ради України “Про проект Закону України про внесення змін та доповнень до Закону України “Про промислово-фінансові групи в Україні”” від 8 вересня 1998 року № 87-XIV даний проект було відхилено як такий, що суперечить пункту 4 розділу XV “Перехідні положення” Конституції України [6, с. 2].

Таким чином, поняття ПФГ на даний момент часу визначається нормами Закону та Положення про ПФГ, які розглянуто вище. А це означає, що для заохочення суб’єктів господарювання України й інших країн до створення ПФГ, уявляється за доцільне розробити дане поняття на основі сполучення положень пункту 1 статті 1 Закону про ПФГ та пункту 1 Указу Президента України від 08.07.1998 року, лишивши в ньому обов’язковість реалізації програм розвитку пріоритетних галузей економіки України та виключивши обмеження в часі щодо термінів діяльності ПФГ. Крім цього, для стимулювання банків до активної участі в ПФГ законодавцем повинно бути визнано та роз’яснено, що поняття ПФГ та ФПГ є однорідними або тотожними, а в інших нормах Закону про ПФГ надане право банку та фінансово-кредитній установі нарівні з промисловим підприємством управляти ФПГ (ПФГ).

Ці незначні зміни в понятті ПФГ будуть сприяти їх створенню, що у свою чергу, вплине на покращання макроекономічних показників держави.

Література

1. Положення про фінансово-промислові групи в Україні затверджене Указом Президента України від 27 січня 1995 року “Про фінансово-промислові групи в Україні” // Голос України. – 7 лютого 1995 року. - № 24 (1024). – С. 12.
2. Про невідповідність Указу Президента України від 27 січня 1995 року № 85/95 “Про фінансово-промислові групи в Україні” чинним законам України Постанова Верховної Ради України: від 2 березня 1995 року № 85/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 11. – Ст. 74.
3. Про промислово-фінансові групи в Україні: Закон України від 21 листопада 1995 року №437/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №23. - Ст. 88.
4. Положення про створення (реєстрацію), реорганізацію та ліквідацію промислово-фінансових груп, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. № 781. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – Ст. 135.
5. Про деякі питання створення промислово-фінансових груп: Указ Президента України від 08.07.1998 р. № 754/98 // Офіційний вісник України. – 1998. - № 27. – Ст. 985.
6. Про проект Закону України про внесення змін та доповнень до Закону України про промислово-фінансові групи в Україні: Постанова Верховної Ради України від 8 вересня 1998 року № 87-XIV // Голос України. – 1998. – 15 вересня. - № 178. – С. 2.

Г. Джумагельдієва,

*аспірант інституту економіко-правових
исследований Национальной академии наук
Украины, г. Киев*

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ МЕРЫ УСИЛЕНИЯ КОНТРОЛЯ ЗА ЦЕНОВОЙ ПОЛИТИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ

Осуществление контроля за соблюдением государственной дисциплины цен является одной из основных задач Государственной инспекции по контролю за ценами (далее Инспекция по ценам).

Для выполнения возложенных на нее функций Инспекция по ценам наделена широким кругом разноплановых с точки зрения механизма реализации полномочий: осуществлять проверки хозяйствующих субъектов, обследовать складские и иные помещения предприятий, используемые для хранения сырья и товаров, рассматривать дела по административным правонарушениям в пределах своей компетенции, лишать нарушителя права применять договорные цены и другие. Однако, анализируя вышеперечисленные полномочия в их связи с иными нормативными актами, посредством которых осуществляется правовое регулирование процесса хозяйствования, можно сделать вывод, что первое из них по своей сути является чисто декларативным, два следующих представляются такими, которые выходят за пределы компетенции Инспекции по ценам, целесообразность третьего вызывает серьезные сомнения. Все это ни в коей мере не способствует проведению эффективного контроля за процессом ценообразования.

Так, Указ Президента Украины «О некоторых мерах по дерегуляции предпринимательской деятельности» содержит четкий перечень государственных органов, имеющих право самостоятельно проводить проверки соблюдения действующего законодательства. Такими органами являются: налоговая инспекция, таможенная служба, Пенсионный фонд, государственное казначейство и контрольно-ревизионная служба. Другим государственным структурам прямо запрещено проводить проверки предприятий. На практике это означает, что Инспекция по ценам выполняет чисто вспомогательные функции при проведении комплексных проверок деятельности предприятий налоговой инспекцией в ракурсе соблюдения ими не ценового, а преимущественно налогового законодательства, либо выступать в качестве экспертной организации, оказывающей помощь различным правоохранительным органам при расследовании ими уголовных дел. Таким образом, процесс ценообразования - как объект контроля Инспекции по ценам – остается вне поля зрения контролирующих структур, и сама возможность осуществления этих проверок ставится под сомнение.

Думается, в целях совершенствования законодательства в сфере управления ценообразованием следовало бы внести соответствующие изменения в Указ Президента Украины, предусмотрев в нем право Инспекции по ценам на проведение проверок в пределах своей компетенции.